

LUND UNIVERSITY

Professor, men inte i Lund

Historien om en språkman, soldat och skald på två kontinenter

Tersmeden, Fredrik

2017

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2017, okt.). Professor, men inte i Lund: Historien om en språkman, soldat och skald på två kontinenter. Lunds universitet, Akademiintendenturen.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Professor, men inte i Lund

HISTORIEN OM EN SPRÅKMAN, SOLDAT OCH SKALD PÅ TVÅ KONTINENTER

I vår tid installeras årligen ett stort antal professorer vid Lunds universitet. Detta har blivit möjligt genom införandet av så kallade befodringsprofessorer 1999. Tack vare detta kan numera teoretiskt sett envar akademisk lärare som uppnått en tillräcklig grad av "såväl vetenskaplig som pedagogisk skicklighet" utnämnas till professor.¹ Endast tillgången på kompetenta sökande och lärosätets lönebudget sätter i praktiken gräns för det möjliga antalet professorer.

Detta står i stark kontrast mot förhållandena i äldre tider.² Då var professurerna fasta tjänster, strikt reglerade till sitt antal, vilket fastställdes långt ovanför lärosätets egen beslutsnivå. I regel fanns endast en professur per ämne, och då ämnena därtill ofta var mycket breda jämfört med dagens specialiserade vetenskaper så hölls det totala antalet än lägre. Ännu så sent som 1882 – året då det nuvarande universitetshuset invigdes – hade Lunds universitet bara 28 ordinarie professorer. Lägger man till detta det faktum att det före år 1873 saknades reguljära pensionsmöjligheter för professorer (och att man även efter detta år hade rätt att sitta kvar på en professur så länge som man önskade och förmådde) så förstär man att utsikterna för en ung lovande akademiker att i framtiden själv bli professor ofta kunde framstå som små och avlägsna. Såg ingen professorsstol ut att bli

ledig inom överskådlig tid fick man ofta söka sig till en annan yrkesbana utanför det akademiska eller åtminstone vara beredd att flytta till ett annat lärosäte.

Denna uppsats är historien om en sådan yngre, begåvad lärare vid Lunds universitet, vilken visserligen i sinom tid blev professor, men inte i Lund och endast genom att flytta oftare och längre än de flesta. Hans namn var Hjalmar Edgren.

EN VÄRMLÄNNING I NORDSTATSUNIFORM

*Lägg, broder, själfbelåten, ej din hand
på eget bröst att ömka dem, som vandra
från fosterjorden ut till fjärran land!
Är du så viss, att du har skäl att klandra?
Är du så viss, att du kan väga rätt
hvar hemlig orsak, att du ens kan ana
de dolda krafter som på tusen sätt
till folkens flyttning öfver hafvet mana?³*

Så skrev Hjalmar Edgren – ty han var även skald – i inledningen till sin dikt "Utvandringen". Det var ett ämne han var väl förtrogen med: fyra gånger under sitt liv utvandrade han till USA och lika många gånger "återutvandrade" han till Sverige. Och under en av

dessa perioder i födelselandet verkade han alltså vid Lunds universitet.

Hans vagga hade dock stått i en helt annan del av Sverige: i Värmland. Där, på Östanå bruk i Älvsbacka församling, föddes den 18 oktober 1840 August Hjalmar Edgren.⁴ Fadern, Axel Hjalmar Edgren, var bruksförvaltare men brukar ibland omnämnas som "possessionat" utifrån sitt innehav av egendomen Agneteberg. Han var en betydande man lokalt och bland annat ordförande i Arvikas kommunalstämma. Modern hette Johanna Mathilda, född Berger, och tillhörde en välbestäld bruksfamilj. Hjalmar var det andra barnet i en syskonskara som skulle komma att omfatta totalt fem söner och tre döttrar.

Efter skolgång dels i Karlstad, dels i Stockholm, avlade Hjalmar Edgren studentexamen 1858. Detta skedde vid denna tid ännu vid något av rikets universitet – inte som ett slutprov i läroverket – och

Porträtt av Hjalmar Edgren infört i 1900 års utgåva av den svensk-amerikanska litterära kalendern *Prärieblomman*. Edgren medverkade i kalendern med både dikter och prosatexter. Bildkälla: Internet Archive.

Edgren tog sin student vid Uppsala universitet.⁵ Några planer på att därefter fortsätta vid universitetet tycks han dock inte ha haft vid denna tid. I stället sökte sig artonåringen till det militära som volontär vid Värmlands regemente (I 22). Knappt två år senare hade han avlagt officersexamen.

1800-talet har, ur ett svenskt militärt perspektiv, av lundahistorikern Mats Hellstenius sammanfattats i orden "krigen som inte blev av".⁶ Trots konflikter i närområdet som de båda krigen om Slesvig-Holstein 1848 och 1864 eller Krimkriget då många svenskar såg en chans att återtaga förlorade områden från Ryssland, så förblev Sverige på den neutralitetens och fredens väg som man slagit in på efter Napoleonkrigen. Ville man som svensk officer vid denna tid få lukta kruttrök på allvar fick man söka sig i utländsk tjänst – och det gjorde Edgren. Skälen var dock troligen minst lika mycket – om inte mer – idealistiska än krigiska. Han var nämligen en av de många svenska officerare som i sitt engagemang mot slaveriet valde att söka sig till nordstatsstyrkorna i det amerikanska inbördeskriget.⁷ Som frivillig vid 99th New York Volunteers från och med 1861 blev Edgren löjtnant 1862 och förstelöjtnant 1863 som tack för "meritorious conduct during the siege of Suffolk".⁸

I mars 1862 var Edgren stationerad vid Rip Raps, ett mindre fort vid havsviken Hampton Roads i Virginia. Han blev därvid ögonvittne till det berömda sjöslaget mellan de tidiga bepansrade skeppen Monitor och Virginia (även känt som Merrimack), och skildrade senare denna händelse både i brev, föredrag och tryckta artiklar.

En annan historia från inbördeskriget som Edgren sedermera satte på pränt handlade om en förrymd slav som råkat ur askan i elden.⁹ Ty även om han lyckats undkomma från av konfederationen kontrollerat område hade han nu hamnat i en krets råbarkade nordstatssoldater som, under "muntert skratt, glåpord och grofkorniga kvickheter" tvingade honom att dansa: "Knappt var en dans slut, så manades den trötte fram igen utan miskund. [- -] Det var ej mera ett nöje, det blef en jagad hind". Edgren såg en chans att ingripa: som officer förfogade han över ett anslag för att avlöna en upppassare – en så kallad kalfaktor – vilket han hittills inte utnyttjat. Nu erbjöd han den tidigare slaven, vilken lystrade till det stolta namnet

George Washington, denna tjänst. Det var ett "experiment" som Edgren inte skulle ångra. Washington visade sig både tapper och ytterst lojal. Kanske räddade han till och med Edgrens liv, inte på slagfältet men väl i en av de strider som troligen tagit livet av minst lika många soldater i krig: sjukdom. Edgren drabbades nämligen av en "elakartad tyfus" och den som då vårdade och vaktade över honom dygnet runt var hans kalfaktor. När Washington så småningom lämnade sin tjänst hos Edgren var det för att själv enrollera sig som soldat. "Jag skulle vilja förtälja hans senare öden. Men detta är en verklighetshistoria. Georg försvann ur sikte, och jag har aldrig lyckats få höra ett ord vidare om honom" konstaterade Edgren med beklagande många decennier senare.

Den ovannämnda tyfusen var inte det enda tillfället då sjukdom hade hotat att ända Edgrens liv. Hans äldre bror Alexis, vilken även han blivit frivillig i nordstaternas styrkor (i detta fall flottan), har berättat hur han sommaren 1863 fann Edgren, sjuk och utmärslad, i Yorktown, en plats där luften var tjock av lukten av döda kroppar och ruttande mat, och där två till fyra soldater avled dagligen. Alexis Edgren insåg att hans brors chanser att överleva i denna miljö var små och såg därför till att utverka dennes avsked ur armén samt föra honom till New York, varifrån han i sinom tid kunde ta sig hem till Sverige.¹⁰

MILITÄREN BLIR AKADEMIKER

Åter i hemlandet återgick Edgren i tjänst vid sitt gamla regemente. Det dröjde dock bara några år innan han åter begärde tjänstledigt. Nu var det inte slagfältet som lockade utan studier, främst i språk. Under två år, 1867-1869, befann sig Edgren i Tyskland och Frankrike, och hans förmåga att tillägna sig främmande språk var sådan att han under en period i det senare landet själv kunde verka som lärare i tyska och engelska. Med dessa erfarenheter i bagaget lade Edgren i september 1870 slutligt in om avsked från armén för att på allvar ägna sig åt högre studier – men inte i Sverige eller ens i Europa. Nu gick färden för andra gången till USA:

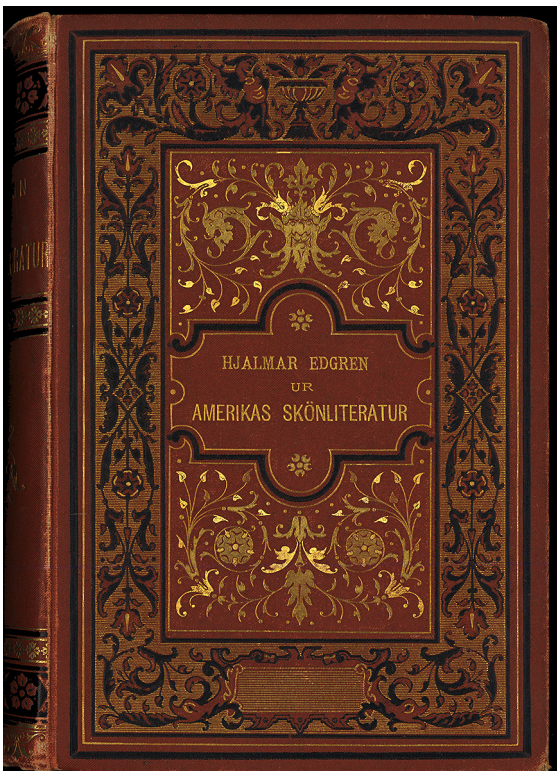
*Men skeppet ångar stolt med järnklädd stam
Mot fjärran väster öfver hafven fram,
En trägen skyttel, som på ständig färd
Drar fram och åter ifrån värld till värld*

*Sin fina tråd, sitt lätta inslag, äfven
Uti den skiftningsrika framtidsväfven.¹¹*

De tio år av studier och vetenskapligt arbete som Edgren nu skulle tillbringa i "fjärran väster" kan i korthet sammanfattas sålunda: inskriven vid det nygrundade Cornell University 1870 i Ithaca, New York, blev han redan året därpå *Bachelor of Philosophy*. Efter ett år som lärare vid Otis Bisbee's Military Academy i Riverview-on-the-Hudson inskrevs han 1872 ånyo vid ett universitet, nu det berömda Yale. Det var här Edgren började inrikta sig på jämförande språkforskning och inte minst på det ämne inom vilket han skulle göra sina troligen största insatser: sanskrit. Hans lärare var här den kände filologen och sanskritforskaren William D Whitney. Sin doktorsavhandling – som var klar redan 1874 – ägnade Edgren dock åt ett modernt språk: *On the Vowel Increase in the French Verb*. Med doktorstiteln i bagaget kunde han därefter själv bli lärare vid Yale, och åren 1874-1880 var han *instructor* i franska, tyska och sanskrit. Parallellt drog professor Whitney in sin begåvade elev i arbetet med ett omfattande ordboksarbete, den 1877 utkomna *A Compendious German and English and English and German Dictionary, with notation of correspondences and brief etymologies*. Enligt Lindquist skall Edgren ha gjort merparten av arbetet med boken. Han belönades i gengäld med förtroendet att läsåret 1878/79 få upprätthålla Whitneys undervisning i lingvistik och sanskrit.¹²

FLITIGT FÖRFATTANDE

Det krävande arbetet med den tysk-engelska ordboken var nu långt ifrån det enda publikationsprojekt Edgren var involverad i under dessa år. Tvärtom var det nu han började utveckla den flitiga författarverksamhet som sedan skulle utmärka hans liv. Utöver ytterligare ett verk rörande engelska och tyska (*The kindred Germanic words of German and English, exhibited with reference to their consonant-relations*, 1878) var det nu inte minst sanskritstudier som stod i fokus. Detta resulterade dels i några artiklar i *Journal of American Oriental Society*, men framför allt i ett antal ambitiösa översättningsprojekt. Mellan 1875 och 1877 publicerade Edgren tre översättningar till engelska av dikter och skådespel av den fornindiska

Omslaget till Edgrens antologi *Ur Amerikas skönlitteratur*, tryckt i Lund 1878. Bildkälla: Privat ägo.

litteraturens mest kända namn, den troligen på 400-talet verksamme Kälidäsa.¹³

Det kan här vara på sin plats att säga något om det fornindiska språket sanskrit. För dagens läsare kan det troligen framstå som ett tämligen perifert ämne, men i det sena 1800-talets och det tidiga 1900-talets forskning kring de indoeuropeiska språken tillmättes det ett mycket stort värde. För att citera vad den uppsaliensiske orientalisterna Jarl Charpentier skrev i *Nordisk familjeboks* 1920-talsutgåva: "Sanskrit är i sin vediska form det tidigast belagda av de indoeuropeiska språken och därför det för den jämförande språkforskningen viktigaste; det har trognast bevarat urspråkets grammatiska struktur [...]".¹⁴ Ett tecken på sanskritämnets betydelse vid denna tid är att Lunds universitet åren 1898-1920 vid sidan av den befintliga professuren i österländska språk fick en särskild

professur i "sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning".¹⁵

Edgren nöjde sig nu dock inte med att översätta fornindisk litteratur, ej heller med att endast vända sig till en engelsktalande publik. Under dessa år började han även översätta engelskspråkig litteratur, främst amerikansk lyrik, till svenska. Ambitiösast på detta område var hans 1878 utgivna antologi *Ur Amerikas skönlitteratur*. Här samsas poesi och prosa av åtskilliga författare som, åtminstone för en nutida svensk, är tämligen obskyra, men även några mer hågkomna namn som Henry Wadsworth Longfellow och Ralph Waldo Emerson (vars förnamn Edgren försvenskat till "Rolf"!).¹⁶ Den för eftervärlden mest välkända texten torde dock vara Edgar Allen Poes "Korpen" som i Edgrens svenska språkdräkt får följande avslutning:

*Och den svarta gästen gitter ej försvinna, sitter, sitter
På min Pallas-byst så dystert; dag och natt jag honom ser:
Och den hemiska blicken brinner, när i månens ljus han finner,
Hur hans skugga ändtligt hinner, mörk och ödslig till mig ner.
Skall min själ befrias från den skugga, som han kastar ner?
Aldrig, aldrig mer!¹⁷*

Man kan notera att Edgrens översättning av "Korpen" utkom bara ett år efter att den kanske mest kända svenska tolkningen av denna dikt, lundaalumnerna Viktor Rydbergs, publicerats förta gången. Detta hade dock endast varit i en tidning; i bokform kom Rydbergs version (och då rätt rejält omarbetad) först 1882.¹⁸ Det vore intressant att veta om Edgren vid tiden för sin översättning – gjord i USA – varit bekant med Rydbergs hemma i Sverige.¹⁹ Omöjligt är det ingalunda. Att Rydberg generellt var en poetisk inspirationskälla för Edgren som skald vet man.²⁰ Detta manifesterades bland annat 1879 i att Edgren då publicerade en engelsk översättning av Rydbergs *Medeltidens magi: The Magic of the Middle Ages*.

KÄRLEKEN KALLAR

Ur Amerikas skönlitteratur hade utgivits med Gumperts bokhandel i Göteborg som förläggare, men tryckts hos akademiboktryckare Berling i Lund. Det senare var rimligen en slump, och det är högst osäkert om Edgren själv år 1878 anade att han blott två år senare

skulle hamna i den skånska universitetsstaden. Att han, när han väl gjorde det, själv aktivt hade sökt sig dit vet vi dock: under vårterminen 1880 hade han skickat en ansökan till Lunds universitet om att få bli utnämnd till docent i sanskrit där.²¹ Så varför gjorde en värmlänning som tagit studenten i Uppsala och sedan främst bott i USA detta val?

Här kan man konstatera att Edgren trots allt inte saknade personliga kopplingar till Lund. Redan hans farfar Johan Edgren hade studerat där på 1780-talet.²² En i tiden närmare koppling fanns dock i form av en av Hjalmars yngre bröder, Theodor Edgren (1850–1900). Denne hade valt en yrkesbana inom bokhålleriet och satt sedan 1870 som bokförare (och sedermera kassör) på Torups slott i Bara härad precis utanför Lund. I sinom tid skulle han bli disponent på just Berlingska boktryckeriet; detta skedde dock först ett par år efter Hjalmars tid i Lund.²³

För att finna vad som verkligen drog Edgren till Sydsverige bör man dock beakta det klassiska uttrycket *cherchez la femme*. I ett brev till en vän i Sverige hösten 1879 hade Edgren nämligen avslöjat att han vid ett besök i hemlandet under sommaren det året hade förlovat sig, men att ett problem var att

fästmöns föräldrar alls inte var förtjusta i tanken på att släppa i väg sin dotter till Amerika.²⁴ Och denna fästmö fanns om inte i Lund så i vart fall betydligt närmare denna universitetsort än Uppsala, nämligen i Köpenhamn. Hon hette Marianne Steendorff och var född 1853 som dotter till den danske målare Christian Steendorff (1817–1904) och dennes svenskfödda hustru Anna Ulrica Öhrström (1816–1891), barnbarn till lundaalumnerna och kyrkoherden i Sövestad Johannes Öhrström.²⁵

Var, när och hur Hjalmar och Marianne först träffades har jag inte lyckats utröna, men vi vet att Hjalmar före förlovningen 1879 hade varit på kortare besök i Sverige 1874 och 1877 (det senare primärt för att representera Yale vid Uppsala universitets 400-årsjubileum), så vid något av dessa tillfällen bör det ha varit.²⁶ Bröllopet stod hur som helst i Vor Frue Kirke den 12 oktober 1880 varefter paret flyttade in i en bostad på Svanegatan 6 i Lund. Ungefär ett år senare bytte de adress till Mårtenstorget 5, där de kom att förbli under återstoden av Edgrens tid vid Lunds universitet.²⁷ Härunder föddes parets två första barn, Anna (född 1881 i moderns födelsestad Köpenhamn) och Arthur (född 1884 i Lund).

Hjalmar Edgren (stående längst t h) med sin hustrus släkt. Marianne Edgren sitter nedanför sin make med sonen Arthur i knät och troligen dottern Anna stående i vitt intill. Till vänster om henne i bildens centrum Mariannes föräldrar Christian och Anna Ulrica Steendorff. De övriga personerna är Hjalmar Edgrens svågrar och svågorskor med barn. Att döma av barnens ålder bör bilden vara tagen kort innan familjen Edgren 1885 flyttade till Lincoln. Bildkälla: Privat ägo.

AKADEMISK UNDERVISNING OCH PUBLICERING UNDER TIDEN I LUND

Edgren hade som nämnts själv aktivt sökt sig till Lund. Hans ansökan om docentur behandlades i Filosofiska fakultetens humanistiska sektion första gången den 24 april 1880. Till följande möte den 15 maj hade hans ansökningshandlingar cirkulerats bland sektionens ledamöter och därtill hade den nyutnämnde professorn i österländska språk, Esaias Tegnér d y (sonson till skalden med samma namn), yttrat sig över ansökan. Visserligen, konstaterade han, hade Edgren inte avlagt något vetenskapligt prov i Sverige sedan sin studentexamen, men kombinationen av doktorsgraden från Yale ("nämnda högt ansedda lärosäte"), hans utrikes vistelser, hans undervisningserfarenhet och arbetet med ett "omfångsrikt lexikon" borde ändå göra honom "fullt skicklig att antagas som docent vid Lunds universitet". Därtill kom behovet från universitetets egen sida av en lärare i just sanskrit då allt fler "yngre språkforskare vända sina studier däråt". Sektionen instämde enhälligt med Tegnér, kanslerns utnämning följde den 1 juni, och höstterminen 1880 inledde Edgren sin lärargärning i Lund.²⁸

Av de dåtida föreläsningsskatalogerna framgår hur Edgren och Tegnér fördelade undervisningen sig emellan.²⁹ Edgren tog uppenbarligen på sig det mesta av undervisningen i sanskrit – hans docentur omfattade ju endast detta språk – och lämnade därmed Tegnér tillfälle att huvudsakligen fokusera på andra österländska språk. Medan Edgren således höll återkommande såväl "elementarkurser" som särskilda grammatikkurser i sanskrit så föreläste Tegnér främst om arabiska, syriska, persiska och om "Österländska låneord i Svenskan".

Att Edgren tog sig an lejonparten av sanskritundervisningen innebar nu inte något omfattande pensum rent tidsmässigt. Inte under någon termin översteg hans offentliga föreläsningar två timmar per vecka. Även om därtill förstås kom förberedelsearbete (och vissa terminer även enskild undervisning) så kan man ändå konstatera att docent Edgren bör ha haft åtskillig tid över för annat. Och den såg han också till att ta väl vara på. Precis som under de föregående åren i USA fortsatte Edgren nämligen att publicera sig flitigt under tiden i Lund. Tack vare att universitetets tryckta årsberättelser vid denna tid innehöll fylliga

bibliografier över de anställdas litterära produktion går det lätt att följa hans författarskap, vilken spände över flera olika genrer.

En var de strikt vetenskapliga artiklarna. Dessa inskränkte sig till två, båda publicerade i universitetets 1864 inrättade årsskrift³⁰, men spände över ett desto bredare språkvetenskapligt ämnesfält. Den ena var på franska och behandlade "Quelques observations sur l'élément roman de l'anglais considéré dans ses rapports au français moderne", den andra på latin och beskrev ett antal indiska handskrifter i Lunds universitetsbiblioteks bestånd.³¹ Särskilt den förstnämnda uppsatsen fick ett mycket gott mottagande: i samband med promotionen 1883 belönades den och Edgren med det Norbergiska priset, ett pris förvalt av Akademiska Föreningen och avsett för den som "författat och utgivit bästa afhandlingen öfver något ämne, hörande till Ny-Europeisk Lingvistik".³²

Större betydelse och spridning torde dock de läroböcker ha haft som Edgren utarbetade under dessa år. Dessa utgjordes dels av en ny upplaga av en nybörjarlärobok i engelska (1883)³³, dels – och icke minst – av en sanskritgrammatik (samma år). Den sistnämnda, en volym på 246 sidor betitlad *Sanskritspråkets formlära jämte kort öfversigt af praktikdialekten samt inledande läsöfningar*, betecknas i Edgrens artikel i *Svenskt översättarlexikon* som både "pedagogisk" och "remarkabel", och skall enligt samma källa ännu vara den enda sanskritgrammatik som någonsin skrivits på svenska. Inom loppet av ett år hade den även kommit i en engelsk version, utgiven i London.³⁴

Den tredje och talrikast företrädda genren i Edgrens produktion bestod dock av tidskriftsartiklar riktade mot en bredare publik. Främst i den lunda-baserade *Ny svensk tidskrift* men även i *Nordisk tidskrift* publicerade han en rad artiklar i olika ämnen. Åtskilliga hade koppling till USA såsom "Henry Wadsworth Longfellow", "Svensk litteratur i Amerika", "En af John Ericssons triumfer" och "Om Amerikas fornminnen", medan andra, såsom "Buddhismen, dess uppkomst och lära" och "Indiens sagor på vandring i världen", hämtade sitt stoff österifrån. Sammantaget får man konstatera icke blott Edgrens ämnesmässiga bredd utan även att han, genom sina vetenskapliga texter, sina läroböcker och sina populärvetenskapliga artiklar, såg till att verka inom alla universitetets

kärnuppgifter såsom de definieras i dag: undervisning, forskning och den "tredje uppgiften".

POETISK DEBUT

Ytterligare en litterär genre saknas dock bland de skrifter som upptas i universitetets årsberättelser: poesin. Det var nämligen i Lund som Edgrens första diktsamling kom: *Dikter i original och öfversättning*, utgiven av Gleerups 1884. Förvisso hade han publicerat vers i bokform tidigare, men det hade då enbart varit översättningar av andras verk. Sådana förekom, som framgår av titeln, även i den i Lund utgivna boken, men runt hälften av dess innehåll var originalpoem av Edgren själv.

Debutsamlingens innehåll har gissningsvis tillkommit under en längre period. Här finns exempelvis åtskilliga dikter med motiv från USA och inbördeskriget. Men här ryms också kärleksdikter med uppenbar adress till hustrun Marianne, vilka rimligen är tillkomna under eller strax före lundatiden. En av dem, "Till den hemmavarande", skildrar makens saknad efter sin hustru (eller möjligen ännu bara fästmö) under en resa. Tre av de totalt fem stroforna lyder:

*Här vandrar jag bland lyx och prakt,
Palatser, rikedom och makt,
Men tomt, ja tomt käns alt ändå,
När man är van att vara två.*

[- - -]

*Jag ser hvad konsten bildat har
Med färg och mäjsel forna dar,
Men ingen konst jag ändå sett,
Som dina ögon återgett.*

[- - -]

*Ja, hur jag går och ser mig kring,
Så ser jag ändock ingenting,
Hvars glans ej skymmes af en bild
som är mig när, fast från mig skild.³⁵*

En dikt som definitivt är skriven i Lund är den som utgör avslutningen på Edgrens tal "till de bortgångnas

minne" vid den nordiska festen 1882. "Nordisk fest till fädrens minne" var vid denna tid en av de största och viktigaste högtiderna i studentvärlden och firades årligen med stor pompa i Akademiska Föreningens stora sal.³⁶ Att bli utsedd till en av dess festtalare var definitivt en ärebetygelse från studenternas sida. Det kan i sammanhanget nämnas att Edgren tekniskt sett själv var student: som docent stod man vid denna tid ännu med en fot i den akademiska lärarkåren och den andra i studentkåren. Edgren hade således vid sin ankomst till Lund skrivit in sig i Wermlands nation – densamma som hans farfar nästan hundra år tidigare tillhört³⁷ – och satt under läsåret 1882/83 som en av nationens representanter i AF:s överstyrelse.³⁸ Nationens kurator vid tiden för Edgrens inskrivning, August Wijkander, var också en av de lundensare Edgren hade haft brevkontakt med inför flytten till Lund, och de skulle fortsätta att korrespondera många år därefter.³⁹

ETT LÖNLÖST ARBETE

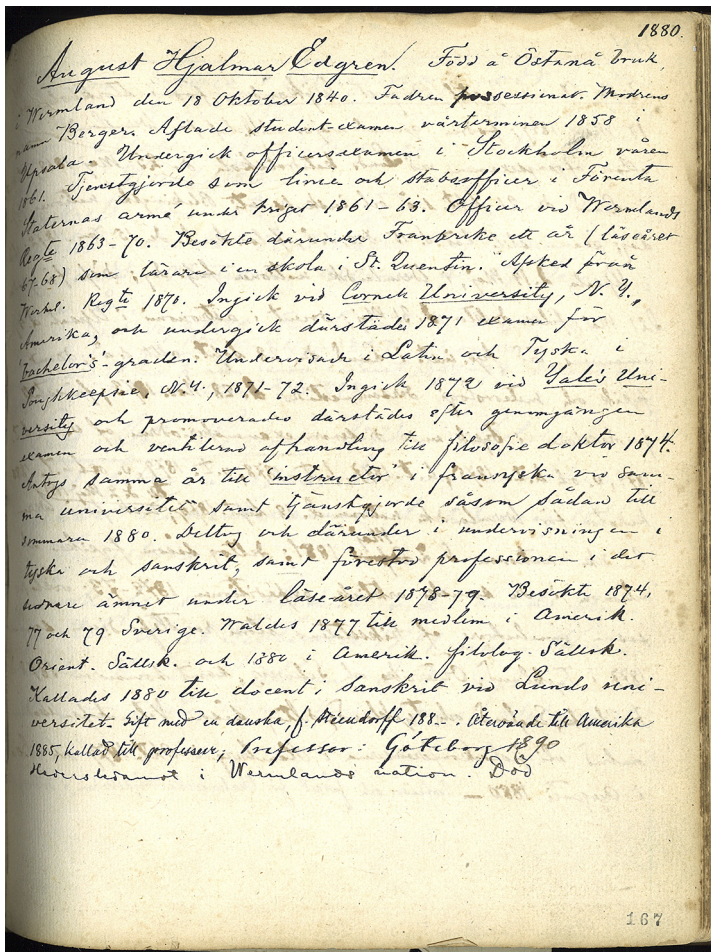
Edgrens diktsamling och hans populärvetenskapliga artiklar förskaffade honom förhoppningsvis vissa inkomster. Och sådana kunde han behöva – docenturer vid svenska universitet var vid denna tid nämligen helt oavlönade. Förvisso fanns ett antal stipendier för docenter, men långt ifrån till alla. Under Edgrens tid uppgick antalet ordinarie docentstipendier till 11 samtidigt som antalet docenter under samma femårsperiod steg från 29 till 35.⁴⁰ Edgren erhölet heller aldrig något av dessa statliga stipendier; ej heller finner man hans namn bland mottagarna av de särskilda "anslag till uppmuntran och understöd åt yngre lärare" som vi denna tid börjat delas ut med 200 kronor⁴¹ per person, främst till docenter. En tredje möjlig inkomst från universitetet gick även den Edgren förbi: då professor Tegnér höstterimen 1884 var tjänstledig för att delta i arbetet med en ny bibelöversättning var det inte Edgren som fick vikariera för honom (som han i USA gjort för professor Whitney); det uppdraget gick till en äldre och högre rankad kollega, adjunkten Brag.⁴²

Den enda lilla inkomst Edgren förefaller att ha fått uppbära i sin egenskap av docent var att han under tre av sina år i Lund innehade det Wallmarkska

stipendiet, ett av studentnationernas "elektorer" utdelat stipendium till "en skicklig, behöfvande yngre Akad. Lärare". Ännu en gång skiner alltså här en tydlig uppskattning för Edgren bland studenterna fram. Stipendiebeloppet uppgick till 550 kronor om året (i dagens penningvärde motsvarande knappt 33 000).⁴³ I en tid då ett enklare möblerat rum i Lund kunde hyras för en femtiolapp i terminen hade detta möjligen till nöds kunnat förslå för en ungarl, men för en man med fru och två barn var det förstås klart otillräckligt.

Sin grundläggande utkomst för sig och sin familj fick Edgren således skaffa sig från annat håll än universitetet. Detta hade han varit medveten om

redan före ankomsten till Lund, och i ett brev till en vän hade han skrivit att han initialt räknade med att kunna leva på avkastningen av de medel han tjänat på sitt och Whitneys lexikon.⁴⁵ På litet längre sikt fann Edgren dock en ytterligare födkrok av en sort som var ganska vanlig bland universitetets yngre lärare, nämligen att parallellt arbeta som lärare vid ett av stadens båda läroverk. I Edgrens fall blev det Lunds privata elementarskola (senare känd som Spyken) i vars lärarstab han återfinns mellan vårterminen 1881 och vårterminen 1885. Hans undervisningsämnen här var, till skillnad från på universitet, två moderna språk: engelska och franska. Bland hans kollegor på skolan återfanns under dessa år två andra docenter från

Hjalmar Edgrens egenhändiga uppgifter i Wermlands nations inskrivningsmatrikel (med några av nationen senare införda tillägg). I samma matrikel hade hans farfar skrivit in sig 96 år tidigare. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

Lunds privata elementarskola ("Spyken") låg under den tid Hjalmar Edgren verkade där som språklärare i en numera rivna byggnad på Vårfrugatan. Bildkälla: *Bidrag till Lunds privata elementarskolas historia* (Lund 1903).

universitetet, David Bergendal och Sven Söderberg, vilka båda sedermera skulle bli professorer: Bergendal i zoologi och språk- och runforskarren Söderberg som innehavare av professors namn.⁴⁶

Till skillnad från dessa båda kollegor stannade Edgren inte i Lund. I mars 1885 ansökte han om att erhålla akademiskt betyg rörande sin tjänstgöring. Humanistiska sektionen intygade häri med "synnerligt nöje" Edgrens "berömliga skicklighet och den ospardade nit, hvarmed han sina åligganden fullgjort", såväl vad avsåg undervisning som "en berömvärd författarverksamhet". Som helhet ville sektionen "hos alla och enhver till det bästa anmäla" honom.⁴⁷ Den rekommendationen avsåg Edgren säkerligen primärt att tillstålla University of Nebraska, vilket vi vet att han besökte i samband med en konferens i april samma år; ett besök som uppenbarligen medförde att Edgren på stället anställdes som professor i moderna språk vid detta lärosäte.⁴⁸

Flera skäl kan ha legat till grund för Edgrens beslut att än en gång byta arbetsgivare och kontinent. Karriärmöjligheterna i Lund var troligen ett (se nästa stycke) medan ett annat sägs ha varit mer personligt. I sin runa över Edgren i *Prärieblomman* skriver Enander att denne "trifdes icke väl i Lund, hvarest den af

honom hatade rang- och ståndsskillnaden framträdde kanhända mera skarpt än i en stor stad".⁴⁹

Det är intressant att fråga sig vad det hade inneburit om Edgren valt att stanna något längre i Lund. Vad vi vet är att professor Tegnér även under den närmaste tiden därefter hade behov av längre perioder av tjänstledighet samtidigt som den ovannämnde adjunkten Brag gick i pension hösten 1885. Hade detta inneburit en möjlighet för Edgren att avancera till extra ordinarie professor⁵⁰ och därigenom även kunna få upprätthålla den ordinarie professuren under Tegnérns frånvaroperioder? Att definitivt få efterträda Tegnér hade dock varit väl optimistiskt för Edgren att hoppas på. De båda herrarna var i princip jämnåriga – ja, Tegnér rentav tre år yngre – och så här i efterskott kan vi konstatera att Edgren till och med hann avlida innan Tegnér ens gått i pension. Dock hade ju även den tidigare nämnda, år 1898 inrättade professuren i sanskrit, kunnat tänkas bli Edgrens.

Så långt jag har kunnat finna så verkar Hjalmar Edgren aldrig ha återsett Lund efter 1885. Ett antal av hans akademiska kollegor och bekanta från åren där skulle dock åter dyka upp i hans liv, och åtminstone två av dessa skulle många år senare få en avgörande betydelse för hans levnadslopp.

FRÅN MELLANVÄSTERN TILL VÄSTKUSTEN

Edgren skulle komma att tillbringa de följande sex åren i Lincoln, Nebraska. Skillnaden måste ha varit påtaglig mellan tillvaron i den medeltida staden Lund och dess mer än två sekler gamla universitet respektive den i Lincoln, en "frontier town" med mindre än 30 år på nacken där det nygrundade universitetets campus ännu skall ha varit svårt att skilja från den omgivande prärien.⁵¹ Å andra sidan kunde makarna Edgren här bygga sig ett eget hus med nio rum – säkerligen rymligare än vad de haft vid Mårtenstorget, och som professor tjänade Hjalmar motsvarande 8 000 kronor om året. Hans professur hade därtill skraddarsytt så att den utöver de moderna språken även inkluderade sanskrit.⁵² Man kunde tycka att Edgren skulle ha kunnat slå sig till ro med detta; rent hierarkiskt kunde han ju heller inte nå längre i den akademiska världen, endast möjligen byta lärosäte. Och det var också vad Edgren efter ett decennium gjorde ännu en gång.

Hade universitetet i Nebraska varit färskt – det var grundat 1869 – när Edgren kommit dit så var det lärosäte som nu lyckades locka honom inte ens formellt invigt när Edgren tackade ja till en professur där. Det handlade om den nya kommunala högskola man efter

många års arbete fått till stånd i Göteborg, grunden för Göteborgs universitet av i dag. Bland eldsjälarna bakom detta projekt fanns bland annat August Wijkander, Edgrens forne nationskurator i Lund och nu föreståndare för Chalmers tekniska läroanstalt samt framträdande kommunpolitiker i Göteborg.⁵³ Han var en av dem som brevlades lyckades övertyga Edgren om att åter skifta kontinent och inträda i den nya högskolans första lärarkrets. Och detta trots att lönen där var åtskilligt lägre än den Edgren hade i USA!⁵⁴ Det som trots detta kan ha lockat en utpräglad humanist som Edgren var att den nya högskolan i princip endast omfattade ämnen inom just det humanistiska området, och därtill med en särskild tonvikt på språk. Av de ursprungliga sju professurerna var fyra inom språkämnerna. Edgrens var en av två i nyuropeisk lingvistik, i hans fall med inriktning mot germanska språk men också med undervisningsskyldighet i sanskrit.⁵⁵

Familjen Edgren anlände till Göteborg i god tid inför högskolans invigning i september 1891. Även om Hjalmar därmed hamnat i en stad som han veterligen saknat tidigare koppling till och därtill hade tillbringat de senaste fem åren i USA behövde han inte känna sig som en total främling i Göteborg.

Göteborgs högskolas samlade professorer vid invigningen 1891. Rektor och prorektor, de båda f d lundadocenterna Hjalmar Edgren och Axel Kock sitter i mitten av nedre raden. I bakre raden längst t v står Johannes Paulson och i mitten Johan Vising, vilka båda också hade en bakgrund vid Lunds universitet (Vising dock först från en senare tid än då Edgren verkat där). Bildkälla: Göteborgs universitet – Rötterna & kronan (Göteborg 2004).

August Wijkanders närvaro i staden har redan nämnts, och även bland professorskollegorna på högskolan fanns bekanta ansikten.⁵⁶ Främst gällde detta en annan språkvetare som varit docent i nordiska språk i Lund samtidigt som Edgren varit det i sanskrit: Axel Kock.⁵⁷ Även den något yngre professorn i klassiska språk, Johannes Paulson, bör ha varit bekant för Edgren. Han hade varit studentkårens vice ordförande och amanuens på UB under Edgrens lundatid.⁵⁸ Av dessa lundensare hade Kock ursprungligen utsetts till högskolans förste rektor, men sedan Edgren tillträtt som professor tog Kock ett steg tillbaka och lämnade rektoratet redan före högskolans invigning. Edgren blev i stället de facto dess förste rektor med Kock som prorektor.⁵⁹ Dubbelt lundensiskt i ledningen således.

Det skulle föra för långt att här närmare gå in på Edgrens insatser som rektor och lärare i Göteborg (nämnas bör dock hans trägna och framgångsrika arbete för att den nya högskolan skulle beviljas examensrätt för kandidat- och licentiatexamina⁶⁰), och hur som helst blev hans tid på dessa poster inte lång. Redan sommaren 1893 återvände Edgren med familj till Lincoln och University of Nebraska. Anledningen var den här gången av allt att döma renodlat ekonomisk: Edgren hade lämnat sina tillgångar i USA att förvaltas av någon eller några som inte klarat uppdraget. Resultatet var att han under sina år i Göteborg hade förlorat motsvarande 25 000 kronor i investeringar.⁶¹

DE SISTA TIO ÅREN

*Hvi längtar jag alltjämt ännu
till fädrens land? – Så frågar du.
Min längtan kan du ej förstå,
men jag vill svara dig ändå.*

*Ej ljufvare finns någon röst
för tröttad ande, pröfvat bröst
än hemlandsskogens furus
och hemlandsböljans silfverbrus.*

*Och när af dem härinnanför
ett dämpat återljud jag hör,
min hela längtan lågar opp:
till fädrens bygd, dit opp! dit opp!⁶²*

Dikten "Hemlängtan" är bara en av flera som Edgren skrev på detta tema. Hur framgångsrik han än var i USA och hur väl han än synes ha uppskattat det amerikanska samhället så tycks längtan till Sverige ständigt ha funnits där, och därmed benägenheten att vid möjlighet tacka ja till en nytt möjligt uppdrag i hemlandet. Efter åtta år i Lincoln öppnade sig åter en sådan möjlighet.⁶³

Indirekt var det en avliden uppfinnare som var orsaken till denna möjlighet men mer direkt var det högst sannolikt åter en gammal vän och kollega från lundatiden som ingrep i Edgrens levnadsöde. Uppfinnaren var Alfred Nobel och kollegan Esaias Tegnér d y, Edgrens professor. Denna var sedan 1882 ledamot av Svenska akademien, vilken nu stod inför att utdela de första litterära Nobelprisen. För att skapa sig ett kvalificerat underlag för detta uppdrag hade akademien beslutat att inrätta dels ett Nobelbibliotek med samtida litteratur, dels ett Nobelinstitut med sakkunniga inom olika litteraturområden. Ville Edgren inträda i detta institut med uppgift att bevaka tysk, brittisk och amerikansk litteratur, undrade akademien (och troligen ytterst Tegnér)? Det ville Edgren!

Åter i Sverige från och med sommaren 1901 kunde Edgren ännu en gång konstatera att han delvis befann sig bland gamla bekanta. Till föreståndare för Nobelbiblioteket hade man utsett litteraturhistorikern Karl Warburg, en av Edgrens professorskollegor från Göteborg, och bland kollegorna vid själva institutet återfanns Edvard Lidforss, ansvarig för litteratur på de romanska språken. Han hade varit professor i nyuropeisk lingvistik i Lund under Edgrens tid där och fick med tiden även en koppling till Wermlands nation som dess inspektör 1889-1901. Edgrens och Lidforss' nya ärofulla uppdrag för akademien gick uppenbarligen inte obemärkta förbi nere i Lund: båda utsågs 1901 till hedersledamöter i Wermlands.⁶⁴ Från mer officiellt svenskt håll belönades Edgren med Nordstjärneorden året därpå.⁶⁵

Inte heller Hjalmar Edgrens tid vid Nobelinstitutet blev särskilt lång. Denna gång var det dock inte ännu en seglats över Atlanten som var orsaken utan en annan och mycket mer definitiv resa. På eftermiddagen den 9 december 1903 drabbades Edgren av en hjärtattack och trots att en läkare fanns på plats stod hans liv inte att rädda. Han avled vid åttatiden samma kväll,

blott 63 år gammal. Dödsfallet kom desto mer tragiskt som det sammanföll med att Hjalmars och Mariannes äldsta dotter, den under lundatiden födda Anna, samtidigt låg döende i tuberkulos. Hon följde sin fader i döden endast tre dagar därefter. Den gemensamma begravningsgudstjänsten för far och dotter förrättades i Stockholm av den blivande ärkebiskopen Nathan Söderblom och med bland annat professor Tegnér från Lund bland de närvarande sörjande. Grav-sättningarna ägde dock rum utanför Arvika alldeles i närheten av Hjalmars barndomshem Agneteberg.⁶⁶ En man som av vissa beskrivits som en i grunden orolig ande⁶⁷ och som hela sitt vuxna liv pendlat mellan två världar hade slutligen kommit hem och funnit ro.

I *Lunds Dagblad* uppmärksammades Edgrens bortgång med en ganska lång nekrolog. Där konstaterades att "[b]udet om hans frånfälle skall på skilda håll i världen framkalla uppriktig saknad, ty hvar den mannen drog fram – och vida gick hans färd i lifvet – väckte han den varma sympati det är de på en gång stilla och solida karaktärernas stora lycka att vinna" samt hyllades hans "långa arbete i den andliga

odlingens tjänst".⁶⁸ Om detta arbete skrev man i hans andra hemland, USA, ännu på 1930- talet att Edgren var "probably the most distinguished Swedish scholar in America half a century ago".⁶⁹

När familjen Edgren 1901 flyttat till Sverige hade sonen Arthur, då 17 år och visserligen född i Sverige men huvudsakligen uppvuxen och väl rotad i USA, lämnats kvar i Lincoln för att där kunna få fullborda sin ingenjörutbildning. Också det yngsta barnet, den efter Annas död enda kvarvarande dottern Verna (född i Göteborg 1892), tycks ha känt sig mer hemmastadd i Amerika, och gissningsvis var det väl därför som Edgrens hustru Marianne – annars tydligen den som mest längtat hem till Skandinavien under perioderna i USA – valde att som änka återvända till USA. Hon avled där i april 1941.⁷⁰

Av Hjalmars och Mariannes barn så höll åtminstone Verna, som levde ända till 1982 och med tiden gifte sig Barkley, länge kontakt med sina släktingar i Sverige, däribland med artikelförfattarens farföräldrar. Hjalmar Edgren var nämligen ingift svåger till min farfars farfar.

*Fredrik Tersmeden
Arkivarie vid Universitetsarkivet*

NOTER

1. Högskoleförordningen 4 kap 3 §.
2. Rörande antalet professurer vid Lunds universitet i äldre tider samt om införandet av pensionsmöjligheter hänvisas till artikelförfattarens och Björn Magnusson Staafs bok *Lunds universitet under 350 år – Historia och historier* (Lund 2016), särskilt s 87f.
3. Hjalmar Edgren: *Blåklint – Ny diktsamling* (Stockholm 1894), s 18.
4. Grundläggande biografiska uppgifter om Edgren (inklusive om hans föräldrar och syskon) är primärt hämtade ur Emory Lindquists *An Immigrant's Two Worlds – A Biography of Hjalmar Edgren* (Rock Island, Illinois 1972) samt från Joh. A. Enander: "Professor A. H. Edgren – Lefnadsteckning" i *Prärieblomman – Kalender för 1905* (Rock Island, Illinois 1904) resp Anders H Edgren: *Från Johan Edgren (1724-1789) härstammande släkter – Stamtavla med biografiska anteckningar och porträtt* (Stockholm 1923), s 22-32; vidare från Carl Sjöström: *Vermlands nation i Lund 1682-1907 – Biografiska och genealogiska anteckningar jemte historik* (Lund 1908), s 70 resp 159f samt från artiklar i *Svenskt biografiskt lexikon* (av Bengt Hildebrand), bd 12 (Stockholm 1949), s 121, *Nordisk familjebok*, bd 6 (Stockholm 1907), sp 1348ff, och Herman Hofberg m fl: *Svenskt biografiskt handlexikon*, bd 1 (Stockholm 1906), s 266f. Här till kommer Edgrens egenhändiga uppgifter i Wermlands nations inskrivningsmatrikel: Wermlands nations arkiv (deposition i Lunds universitetsarkiv, LUA), vol B:1.
5. Om studentexamen vid universiteten före 1864, se t ex artikelför:s "När man tog studenten på Kuggis" i *Lundensaren – Nyhetsbrev för alumner* nr 8 (2014).
6. Mats Hellstenius: *Krigen som inte blev av – Sveriges fredliga officerskår vid 1800-talets mitt* (Lund 2000).
7. Totalt deltog över 3000 svenskar i amerikanska inbördeskriget. Vissa var emigranter som värvats på plats i USA men åtskilliga var frivilliga som kommit från Sverige särskilt för detta ändamål; se t ex Andreas Marklund: "Slaget vid Gettysburg – svenskarna som stred för Lincoln" i *Populär historia* nr 7 2013.
8. Lindquist 1972, s 9.
9. Hjalmar Edgren: "En förrymd slaf" i *Prärieblomman – Kalender för 1900* (Rock Island, Illinois 1900), s 99-104, varpå detta stycke byggs.
10. Alexis Edgrens redogörelse refererad i Lindquist 1972, s 13; urspr publicerad i dennes *Minnen från hafvet, kriget och missionsfältet* (Chicago 1878).
11. Hjalmar Edgren: *Dikter i original och öfversättning* (Lund 1884), s 5 (dikten "En natt på Atlanten").
12. Utöver de i not 4 anförda generella källorna om Edgrens liv hänvisas rörande Edgrens akademiska karriär även till *University of Nebraska-Lincoln Yearbook 1898* (Lincoln, Nebraska 1898 [?]), s 54.
13. Detta stycke bygger primärt på de bibliografiska uppgifterna i Hildebrand 1949.
14. J. Ch-r. [= Jarl Charpentier]: "Indiens språk och litteratur" i *Nordisk familjebok*, bd 10 (Stockholm 1929), sp 532.
15. Jörgen Weibull: *Lunds universitets historia IV – 1868-1968* (Lund 1968), plansch VII (invid s 344). Professuren, vilken innehades av Nils Flensburg, var inledningsvis en extra ordinarie men omvandlades i början av 1900-talet till en ordinarie.
16. Man kan däremot konstatera att den kände men kontroversielle Walt Whitman lyser med sin frånvaro, både i urvalet och i bokens inledande historiska översikt.
17. Edgren 1878, s 137.
18. Se "Rydbergs översättning av Korpen", artikel publicerad via bibliotekarien och Rydbergkännaren Tore Lunds hemsida tillägnad Rydberg (http://vrsidor.se/PDF/Korpen_text.pdf).
19. Man kan notera att vissa rim går igen i de båda översättningarna som t ex "gitter" och "sitter" i sista versen. Som helhet får Edgrens och Rydbergs tolkningar dock betecknas som tämligen olika.
20. Lindquist 1972, s 65, som här bygger på en analys av Edgrens egen poesi gjord av Bo Bergman.
21. LUA: Filosofiska fakultetens arkiv 1666-1956, vol A 1 A:52 (protokoll 1879/80), Humanistiska sektionens protokoll 1880-04-24, § 2.
22. Lindquist 1972, s 2; Sjöström 1908, s 70.
23. Edgren 1923, s 24. I sammanhanget kan nämnas att även en av Hjalmar's systrar, Lina Edgren, var gift med en tidigare lundastudent, juristen Johan Wilhelm Myrin. De var dock vid denna tid bosatta Värmland (se Sjöström 1908, s 151).
24. Brev till August Wijkander oktober 1879, citerat i Lindquist 1972, s 23.
25. Släkten Öhrström finns utförligt kartlagd i den s k Lindbergska samlingen: skånska släkter vid Landsarkivet i Lund.
26. Lindquist 1972, s 22, nämner endast Sverigebesöken 1877 och 1879; besöket 1874 framgår dock av Edgrens egna uppgifter i Wermlands nations matrikel.
27. Adressuppgifterna från de utgåvor av *Lunds Kungl. universitets katalog* som utkom under Edgrens tid i Lund.

28. LUA: Filosofiska fakultetens arkiv 1666-1956, vol A 1 A:52 (protokoll 1879/80), Humanistiska sektionens protokoll 1880-04-24, § 2 resp 1880-05-15, § 1 (med bilaga) samt Kansliets arkiv 1666-1930/31, vol E 3 A:64 (kanslersbrev 1880) resp *Lunds universitets årsberättelse 1880-81* (Lund 1881), s 4. I sammanhanget kan nämnas att Edgren varit i direktkontakt med Tegnér redan året innan och gissningsvis därvid fått ett positivt förhandsbesked; se Lindquist 1972, s 23.
29. *Föreläsningar och öfningar vid Kongl. universitetet i Lund* för perioden ht 1880 till ht 1885 (Lund resp år).
30. Om denna, se artikelförf:s "Högskolans vetenskapliga språkrör till den lärda världen' – 150 år sedan inrättandet av Lunds universitets årsskrift" i *Professorsinstallation – Lunds universitet, Aulan, 14 mars 2014 kl 16.00* (Lund 2014), s 18-22.
31. *Lunds universitets årsberättelse 1882-83* (Lund 1883), s 26 respektive *1883-84* (Lund 1884), s 21f.
32. Hofberg 1906, s 267; *Lunds Kungl. universitets katalog vår-terminen 1885* (Lund 1885), s 78.
33. *Nybörjarens lärobok i engelska språket. Med särskildt afseende på sjelfstudium efter F. Ahns metod utarbetad*; se Lunds universitets årsberättelse 1883-84, s 21f. Första utgåvan hade utkommit redan 1869.
34. Gunilla Gren-Eklund: "Hjalmar Edgren, 1840-1903" i *Svenskt översättarlexikon* (digital utgåva u å: http://www.oversattarlexikon.se/artiklar/Hjalmar_Edgren).
35. Edgren 1884, s 38f.
36. Rörande Nordisk fest, se Magnusson Staaf & Tersmeden 2016, s 79.
37. Då Wermlands nation vid denna tid ännu använde samma inskrivningsmatrikel som påbörjats 1682 är det inte omöjligt att Edgren vid sin inskrivning kan ha passerat på att ta en titt på sin farfars anteckningar tidigare i samma volym!
38. *Lunds Kungl. universitets katalog höst-terminen 1882* (Lund 1882), s 24, resp *vår-terminen 1883* (Lund 1883), s 24.
39. Åtskilliga brev från Edgren till Wijkander finns citerade (i engelsk översättning) hos Lindquist 1972.
40. *Lunds universitets årsberättelse 1880-81* (Lund 1881), s 6 respektive *1884-85* (Lund 1885), s 5.
41. I dagens penningsvärde motsvarande knappt 12 000 kr enligt "Prisomräknare från medeltiden till 2100" på <http://www.historia.se/Jamforelsepris.htm>.
42. *Lunds universitets årsberättelse 1884-85* (Lund 1885), s 5f.
43. *Lunds Kungl. universitets katalog vår-terminen 1882* (Lund 1882), s 69. Motsvarande nutida värde enligt "Prisomräknare från medeltiden till 2100" på <http://www.historia.se/Jamforelsepris.htm>.
44. Priset avser primärt studentrum; se Fredrik Tersmeden & K Arne Blom: *Bott i Lund – Från vindskupa och logement till lägenhet: Lundensiskt studentboende igår & idag & imorgon* (Lund 2010), s 25.
45. Lindquist 1972, s 23.
46. J[ohannes] Strömberg: *Bidrag till Lunds privata elementarskolas historia* (Lund 1903), bil II, s X resp "Våra pennfäktare" i *Vestkusten* 1896-08-27 (uppgifterna om undervisningsämnen från denna senare källan).
47. LUA: Filosofiska fakultetens arkiv 1666-1956, vol A 1 A:57 (protokoll 1884/85), Humanistiska sektionens protokoll 1885-03-07, § 2.
48. Lindquist 1972, s 26; Enander 1904, s 22, hävdar däremot att Edgren skulle ha fått sin kallelse till denna professur redan i december 1884.
49. Enander 1904, s 21f.
50. Genom en reform 1877 hade adjunkturerna vid Lunds universitet (vilka då, till skillnad från i dagens akademiska hierarki, var en högre tjänst än docent) successivt börjat omvandlades till extra ordinarie professurer allt eftersom de tidigare innehavarna lämnade dem lediga; se Weibull 1968, s 181.
51. Beskrivningen att "[t]he campus differed little in appearance from the prairie about it" kommer från en tillbakablick i Nebraskauniversitetets 50-årsjubileumsskrift 1919, citerad av Lindquist 1972, s 28.
52. Lindquist 1972, s 27 resp 30. Den i svenska kronor omräknade löneuppgiften kommer från ett av Lindquist citerat brev från Edgren till hans gamle nationskurator i Lund, August Wijkander.
53. Om Wijkander, se *Nordisk familjebok*, bd 32 (Stockholm 1921), sp 386f.
54. Lindquist 1972, s 32ff; ingångslönen i Göteborg var 5 000 kr.
55. [Åke Pettersson]: *Göteborg universitet – Rötterna & kronan* (Göteborg 2004), s 21.
56. För en översikt över högskolans första professorer, se Lindquist 1972, s 38 resp Pettersson 2004, s 21.
57. Om Kock, se Ture Johannissons artikel om denne i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 21 (Stockholm 1975-77), s 449f.
58. Om Paulson, se Bertil Ejders artikel om denne i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 28 (Stockholm 1992-94), s 753f.

59. Lindquist 1972, s 34; Johannisson 1975-77.
60. Lindquist 1972, s 39; Pettersson 2004, s 22.
61. Lindquist 1972, s 42.
62. Edgren 1894, s 32.
63. Det följande partiet om Edgrens tjänst vid Nobelinstitutet och sista tid i Sverige bygger, där inget annat angives, på Lindquist 1972, s 55-63.
64. Sjöström 1908 s 14, 159. Även Tegnér var sedan 1884 hedersledamot i nationen; a a s 13.
65. Hildebrand 1949.
66. Om Edgrens och hans dotters död och begravning, se Lindquist 1972, s 61f.
67. Se t ex kollegan Karl Warburgs omdöme i *Nordisk familjebok* 1907 om att det under Edgrens "lugna, trygga yttre dolde sig ett så oroligt temperament".
68. *Lunds Dagblad* 1903-12-11.
69. Adolph B. Benson & Naboth Hedin (red): *Swedes in America 1638-1938* (New Haven 1938), s 287.
70. Hildebrand 1949.